

Gemeente van onze Heer Jezus Messias

1. Elke evangelist vertelt het verhaal over Jezus op zijn eigen wijze. Dat geldt dus ook voor Matteüs. Matteüs is iemand die graag soortgelijke verhalen bij elkaar zet. Een voorbeeld. Heeft u een bijbel bij u? Anders moet u dat thuis straks maar nakijken. Matteüs 13. Als u dat hoofdstuk opslaat, dan ziet u dat Matteüs allemaal gelijkenissen bij elkaar heeft gezet. We noemen deze sectie dan ook de gelijkenissenrede. Redevoeringen over de eindtijd, beter gezegd, redevoeringen over de komst van het koninkrijk? Ook die zet deze evangelist allemaal bij elkaar. Kijkt u maar naar Matteüs 24 en 25.

En zo kan ik nog wel even doorgaan. Want Matteüs doet dat steeds. Vraagt u mij naar de psychologie van deze evangelist, dan zeg ik: de man is een verzamelaar en hij houdt van orde. Bij Pauw ging het kort geleden over dwangneuroses. Matteüs lijkt er ook iets van weg te hebben, hij om alle soortgelijke dingen bij elkaar te zetten. Hoe dat ook zij, het zorgt in elk geval voor een uiterst herkenbaar evangelie.

Matteüs doet dat ook in ons hoofdstuk 9, en niet alleen daar, want ook hoofdstuk 8 hoort daarbij. Daar heeft hij alle wonderen bij elkaar gezet. Legt u daar de andere evangeliën naast, dan ziet u dat diezelfde wonderen bij Marcus en Lucas niet allemaal bij elkaar staan, maar veel meer verspreid zijn over het hele evangelie.

Deze wondersectie in het Matteüsevangelie volgt direct op de Bergrede. Dat is weer zo'n sectie waarin de evangelist tal uitspraken van bij elkaar heeft gezet. En die twee, Bergrede en Wondersectie, horen op hun beurt weer bij elkaar, als zijnde woorden en daden van Jezus.

2. Kijk je verder naar die wondersectie, dan zie je in Matteüs 8-9 vooral genezingsverhalen. Daarbij lijkt ons eerste lezing niet echt te passen. Dat is toch geen wonderverhaal, dat is een roepingsverhaal. En toch zet Matteüs dat in deze wondersectie. Heel bewust doet hij dat. Wat hij ons op die manier wil laten horen, is dat je het een wonder mag noemen, als iemand gehoor geeft aan de roep om Jezus te volgen. Dat is niet minder een wonder dan zo'n wonderbaarlijke genezing. Dat is één, maar er is nog een tweede punt. Want tegelijkertijd stelt Jezus het ook voor, deze roeping van de tollenaar en dit eten met tollenaars en zondaars als een vorm van genezing van mensen die ziek zijn, tenminste, zo heeft de NBV het vertaald.

3. Gemeente, dat vind ik elke keer zo bijzonder van het Evangelie. Dat hij, Jezus, je steeds heel anders naar situaties laat kijken dan je gewend bent om te doen. Dat doet hij ook hier. Ja, je kan ze natuurlijk compleet wegzetten: de zondaar en tollenaar, zoals de farizeeën hier doen, maar Jezus heeft toch een ander perspectief op hen. Hij ziet ze als mensen die genezing nodig hebben, die een dokter nodig hebben.

Het is iets om bij jezelf te rade te gaan. Hoe kijk je tegen mensen aan, hoe kijk je tegen situaties aan? Heb je zo'n blik als Jezus die hier laat zien, dan komen de dingen er opeens heel anders uit te zien. Hij weet de situatie zo te typeren dat je zegt: 'Ja, als je er zo tegenaan kijkt, als je hen ziet als mensen die beter moeten worden, dan komen die mensen toch opeens veel meer in beeld, in je beeld.' Kijk, gemeente, en dan zie je opeens ook hoe logisch het is dat dit verhaal hier in deze sectie staat, die te typeren is als de sectie van de genezingen van Jezus.

4. Dat is Jezus' eerste antwoord op de vraag van de farizeeën: 'Zij die sterk zijn hebben geen dokter nodig, maar wel degenen die er slecht aan toe zijn, met wie het niet goed gaat.' Je zou zeggen dat het voldoende is. Maar Jezus voegt er in het Matteüsevangelie nog iets aan toe. Heel opmerkelijk mag je dat noemen. Legt u de parallelle verhalen uit Marcus 2,13-17

en Lucas 5,27-32 er maar eens naast. Die hebben allebei: 'Zij die sterk zijn, hebben geen dokter nodig, maar wel degenen die er slecht aan toe zijn. Ik ben niet gekomen om rechtvaardigen te roepen, maar zondaars'. Matteüs zet daar nog iets tussen. Niets voor niets zet hij het ertussen, zodat de lezer ook begrijpt dat het daar om draait. Wat hij eraan toevoegt, is dit: 'Ga leren wat het wil zeggen: "Barmhartigheid wil Ik, en geen offer".' Wat Jezus hier doet, is de Schrift inbrengen. Het is best pittig wat hij tegen de farizeeën zegt: 'Ga leren', waarmee hij feitelijk laat horen dat ze geen leerlingen zijn van wat er in de Schrift geschreven staat.

Wat hij hen laat horen, is dat in hun kritische vraag de barmhartigheid ontbreekt. En dat niet alleen, maar ook en vooral dat hij zich wil laten leiden door wat er in de Schrift geschreven staat. Aan het begin van het seizoen, op de startzondag, liet ik u zien dat het woord 'barmhartig' het eerste woord is waarmee in het OT God wordt getypeerd. Het kan dan eigenlijk ook geen verrassing zijn dat Jezus dat woord hier noemt als zijnde dat barmhartigheid datgene is wat bij God voorop staat. Daardoor laat ook Jezus zich leiden. Het is die barmhartigheid die zijn omgang met zondaars en tollenaars bepaalt.

Opnieuw een punt, dunkt me, om bij jezelf te rade te gaan. Of dat ook bij ons het geval is: laten we ons in een dergelijk geval ook leiden door barmhartigheid. Natuurlijk je kunt mensen hard afserven, maar wat heb je dan bereikt?

5. Drie keer komt het Griekse woord voor barmhartigheid (*eleos*) in het Matteüsevangelie voor. Wat opvalt, is dat het woord steeds uit Jezus' mond komt. Hij is de enige die het grote belang daarvan naar voren brengt.

Jezus mag er dan alle drie keer over spreken, maar u moet ook zien dat hij dat niet vanuit zichzelf zegt. Ja, hij brengt het wel zelf naar voren, maar als hij dat doet, dan zijn het steeds verwijzingen naar wet en profeten. Hier in dit hoofdstuk, maar ook in hoofdstuk 12 gaat het om een verwijzing naar een tekst uit de profeten, Hosea 6,6, en veel later verwijst hij naar de wet. Wat u dan moet zien, is tegen wie Jezus dat naar voren brengt. Hij doet het steeds tegen de farizeeën. Het is een opvallend citaat dat Jezus hier tegen hen naar voren brengt. Waar hij zijn handelwijze, zijn roeping en zijn omgaan met tollenaars naar voren brengt als een vorm van door God gewilde barmhartigheid, daar krijg je dan toch de indruk dat hij de reactie van de farizeeën typeert met iets dat God niet wil: 'geen offerande'. Dat lijkt niet erg te passen, toch? Hoe kan je dit woord uit Hosea nou toch gebruiken om de vraag van de farizeeën mee aan te pakken. Ik zou zeggen, dat wordt alleen duidelijk, als je weet/beseft dat offers voor reinheid moeten zorgen van de mens die het offer brengt. Daar gaat het in de visie van de farizeeër namelijk om: om reinheid. En dan ga je niet met pek om, omdat je ermee besmet wordt.

Kijk, dat is het probleem van die kwestie van rein en onrein, er ontstaat scheiding door. Precies het tegenovergestelde van de *chèséd*, de verbondenheid, die Jezus hier naar voren brengt.

6. Wat Jezus hier doet, is een woord naar voren halen uit het profetenboek Hosea. En dan moet u weten dat het woord dat de profeet hier gebruikt, een kernwoord van het boek is. Het loopt daar als een rode draad doorheen. Met 'liefde' heeft de NBV het vertaald, op dezelfde wijze als de NBG-vertaling van 1951 dat ook gedaan heeft. *Chèséd* staat er in het Hebreeuws. Een woord dat nog niet zo eenvoudig is om te vertalen, omdat het een enorm breed palet aan betekenissen heeft. Dat kan je zien aan de grote verscheidenheid aan vertalingen van dit woord in de vertalingen, niet alleen in de NBV, maar ook al in de NBG-vertaling. De vertalingen die u van dit woord kunt tegenkomen? Hier dus liefde, maar u komt ook tegen: vriendschap, genegenheid, en barmhartigheid. Dat laatste mag opmerkelijk heten, omdat het Hebreeuws daar een eigen woord voor heeft (*rachamim*). Wat er vooral in zit, in dat Hebreeuwse woord *chèséd* is verbondenheid, loyaliteit,

solidariteit, betrokkenheid. Dat zijn de elementen waar het vooral om draait. Het slaat steeds op een diepe, blijvende en persoonlijke betrokkenheid van twee partijen op elkaar. Om die betrokkenheid gaat het. Het is een betrokkenheid die in barmhartigheid verandert, als ik dat zo mag zeggen, als de ene partij van de twee in nood verkeert en niet in staat is om zichzelf te helpen, terwijl de andere partij over de middelen beschikt om de nood te lenigen en die ander te hulp schiet, dan wel als de ene partij zich niet losmaakt van de andere partij die niet gedaan heeft wat er van hem/haar verwacht mocht worden, maar met die andere partij in contact blijft. Kijk, daar gaat het bij de barmhartigheid om: dat ook al verdien je het volstrekt niet, dat iemand je toch niet loslaat, dat hij met je verbonden blijft. Dat mag barmhartigheid heten.

7. Gemeente, het is, dunkt me, niet voor niets dat dat het woord is, dat je tegenwoordig voortdurend hoort: het woord 'verbinding'. Dat heeft alles te maken met dat mensen al snel tegenover elkaar staan. Daarom is die kerk ook zo ongelooflijk belangrijk voor de samenleving. Dat begrijp ik dan ook niet, waarom er vaak zo ontzettend op kerk en geloof afgegeven wordt, want het is juist die kerk en dat geloof die nu juist zo goed in de gaten hebben wat de waarden zijn die voor de maatschappij belangrijk zijn. Een kerk die naar voren brengt dat het om die verbinding gaat, dat het om verbondenheid gaat, juist en vooral ook met betrekking tot die mensen van wie je zegt, die verdienen het niet, met mensen van wie je je eigenlijk totaal niet verwant voelt, om niet te zeggen, met mensen met wie je helemaal niets hebt.

Want doe je dat niet, dan krijg je ook een samenleving waarin mensen steeds meer lijnrecht tegenover elkaar staan. Er was enige tijd geleden in *Trouw* een stevige discussie over de kerk en de PVV. Sommigen predikanten lieten merken een zekere sympathie te hebben voor de PVV, andere predikanten gingen daar stevig tegenin. Het is een nieuwe tweedeling die lijkt te zijn ontstaan.

Je komt het overal tegen, zo ontdekten we in het bijzonder rond verkiezingen. We zagen het eerst rond de verkiezingen, het speelde rond onze eigen verkiezingen, en vorige week in de Franse verkiezingen. En we nemen allemaal daarin onze eigen positie in, maar de vraag waar we voor staan, dunkt me, is: je mag het met de ander compleet niet eens zijn, maar neem je ook afstand van die ander, of zoek je naar verbinding? U mag weten dat ik eigenlijk ook wel weer heel erg blij met, als ik partijen zoals Macron met La Marche in Frankrijk, en in ons land partijen als D'66 en Groen Links hoor zeggen: we zijn blij dat Marine le Pen met haar Front National en hier Geert Wilders met de PVV het niet gewonnen hebben, maar ook dat deze partijen zeggen: we mogen niet voorbij aan de zorgen en de uitdrukking van angst en onzekerheid van die mensen die op de PVV gestemd hebben. Kijk, dan laat je wat mij betreft, merken dat je weet hebt van verbinding, van verbondenheid, van betrokkenheid met mensen met wie je politiek gesproken eigenlijk helemaal niets hebt.

Ik zou nog wel een stap verder willen zetten, en zeggen: dan laat je wat mij betreft zien, dat je dit citaat uit Hosea, dat hier door Jezus naar voren wordt gebracht, kent.

Wat ik van de kerk hoop, dat ze veel meer dan toe nu toe gebeurt, laat zien, dat ze voor die verbinding gaat, dat ze mensen die ver van elkaar af staan, bij elkaar brengt, en dat ze zelf in die houding van barmhartigheid voorop gaat.

In de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Amen.

*Zondag Cantate, 14 mei 2017
Bosbeskapel, Den Haag-Zuidwest
ds. Nico Riemersma*